

บทคัดย่อ

ชื่องานวิจัย	การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้วิจัย	วิชัย รูปขำดี เฉลิม เกิดโมลี สังคม คุณคณากรสกุล
หน่วยงานวิจัย	คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
แหล่งทุน	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ปีวิจัย	พ.ศ.2550

การวิจัยเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวได้กำหนดเป็น 3 ภาคีคือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายชุมชน ซึ่งฝ่ายวิชาการได้ทำการฝังตัวนักวิจัยไว้ที่ชุมชน โดยจัดตั้งสำนักงานประสานงานไว้ที่สำนักงานเขตคลองเตย มีนักวิจัยทำงานเต็มเวลาและทำการประสานข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลกับฝ่ายราชการตลอดเวลา ในส่วนของชุมชนได้เน้นที่การสร้างกลุ่มแกนนำ โดยประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการชุมชน ล็อก 4-5-6 ก่อนข้างเหนียวแน่น และผลักดันให้คณะกรรมการชุดดังกล่าวเป็นผู้ประสานงานเชิงข้อมูลกับชุมชนต่าง ๆ รวมถึงการเป็นเจ้าภาพร่วมในการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการ และเน้นการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยอิงประโยชน์สูงสุดที่พึงมีกับชุมชน (Community Based) และสร้างกลไกคืนความรู้ที่ภาควิชาการได้รับให้กับชุมชน

การวิจัยนี้มีข้อค้นพบสำคัญคือ ชุมชนคลองเตยมีความหลากหลาย แต่มีกองทุนที่สนับสนุนด้านสวัสดิการไม่สอดคล้องกับปริมาณประชากร แต่ประชาชนสามารถเข้าถึงเงินนอกระบบได้ไม่ยากนัก ปัญหาสำคัญที่พบในแต่ละกองทุนคือ ลูกหนี้ขาดการส่งเงิน ไม่ส่งเงินคืนตามกำหนดเวลา หรือล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ ลูกหนี้ย้ายหนีออกไปจากชุมชน ทำให้ไม่สามารถเก็บเงินคืนได้ คณะกรรมการกองทุน ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการเงินของกองทุน ไม่มีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานกองทุน และไม่สามารถสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้กู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ วิธีการต่าง ๆ ในการกู้ยืมได้ และไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบในการอนุมัติเงินกู้ บางครั้งอนุมัติให้กู้อย่างไม่เหมาะสม เกิดความล่าเอียง เช่น ให้กู้ได้เฉพาะคนสนิท

ในส่วนของแนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การให้ผ่อนชำระเป็นรายเดือน แต่สมาชิกบางรายไม่สามารถผ่อนชำระได้ตามกำหนด จึงเรียกสมาชิกมาปรึกษาหาทางแก้ไข โดยการให้สมาชิกผ่อนชำระเป็นรายวัน ส่วนการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐนั้นควรเข้ามาช่วยให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน

ในส่วนของรูปแบบและแนวทางการบูรณาการกองทุน พบว่า ด้วยความหลากหลายของกองทุน และปัญหาจากการดำเนินงานกองทุน ชุมชนคลองเตยจึงสามารถกำหนดรูปแบบ และแนวทางในการบูรณาการกองทุนได้แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ในภาพรวมดังต่อไปนี้

1) ด้านรูปแบบการบูรณาการกองทุน อาจทำได้โดย การแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนร่วมกันจากความเห็นชอบของสมาชิกภายในชุมชนคลองเตย รวมถึงการกำหนด วางเงื่อนไขกฎระเบียบในการดำเนินงานส่วนกลางที่ชัดเจนโดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ทุกกองทุนได้นำไปปฏิบัติร่วมกันได้

2) ด้านกิจกรรมการบูรณาการกองทุน ควรฝึกอบรมให้ความรู้สร้างความเข้าใจแก่คณะทำงานโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คณะทำงานมีรูปแบบ และวิธีการดำเนินงานกองทุนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การจัดการส่งเสริมอาชีพโดยการจัดหาบุคลากรให้ความรู้ และแนะนำอาชีพที่เหมาะสมให้แก่คนในชุมชน เพื่อสามารถนำเงินที่กู้ ไปประกอบอาชีพยังประโยชน์ได้ต่อไป และจัดกลุ่มศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่น ๆ

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะด้านแนวนโยบายต่อรัฐบาลด้านการบูรณาการกองทุน มีดังนี้ (1) ควรมีการศึกษาการประเมินผลความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชนในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก (2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม/ชุมชน ของชุมชนที่ดำเนินงานกองทุน และ (3) ควรมีการศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนถึงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่ได้ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน

2) ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติสำหรับกองทุนที่มีอยู่ในชุมชนคลองเตย มีดังนี้ (1) ควรดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในชุมชนที่มีความพร้อม ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาในชุมชนได้ (2) ผู้ที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาประมาณสนับสนุนโครงการให้เหมาะสมกับขนาดชุมชน และการชำระคืนอาจขยายเวลาตามความเหมาะสมของโครงการหรือกิจกรรม และ (3) คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนควรมีระบบการติดตามการดำเนินงานของกองทุนเป็นระยะอย่างจริงจัง